

Samenvatting

Het terugdringen van de jeugdcriminaliteit is een belangrijk thema van het beleid van het Ministerie van Veiligheid en Justitie. Met het beleidsprogramma 'Aanpak Jeugdcriminaliteit' is de aanpak van jeugdcriminaliteit geïntensiveerd. Ook in de justitiebegroting voor 2011 wordt het terugdringen van jeugdcriminaliteit als een belangrijk speerpunt genoemd. Het ministerie van Veiligheid en Justitie wil zicht hebben op het aantal jeugdigen dat delicten pleegt, de aard van de criminaliteit gepleegd door deze jongeren en de ontwikkelingen daarin in de tijd. Met enige regelmaat verschijnen in Nederland studies die de ontwikkelingen in jeugdcriminaliteit beschrijven. De directie Justitieel Jeugdbeleid (DJJ) van het ministerie van Veiligheid en Justitie heeft het WODC gevraagd de ontwikkelingen in jeugdcriminaliteit meer in samenhang en specifiek gericht op de jeugdige daders en verdachten te beschrijven en te interpreteren. De reden hiervoor is gelegen in de dadergerichte aanpak die door het ministerie is gekozen in de bestrijding van criminaliteit. In deze rapportage worden diverse ontwikkelingen in de aantallen jeugdige verdachten en daders in de leeftijd 12 tot en met 24 jaar, in samenhang gepresenteerd. We onderscheiden de ontwikkelingen in jeugddelinquentie onder minderjarigen (12- tot en met 17-jarigen) en onder jongvolwassenen (18 tot en met 24 jaar). Tevens gaan we in op delinquent gedrag van twaalfminners (10- en 11-jarigen). Het onderzoek is primair gericht op *ontwikkelingen* in indicatoren van het aantal jeugdige daders van delinquent gedrag en de afdoeningen. Meer specifiek onderzoeken we de ontwikkelingen op basis van zelfrapportage van delinquent gedrag (*zelfgerapporteerd daderschap*), door de politie aangehouden verdachten van een misdrijf (*aangehouden verdachten*) en daders van een misdrijf tegen wie het Openbaar Ministerie strafvervolgning zinvol achtte (*strafrechtelijke daders*). Dit gebeurt op basis van gegevens verzameld in de Monitor Jeugdcriminaliteit (MJC). De MJC 2010 is een samenwerking tussen het WODC en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Vraagstelling

Welke ontwikkelingen zijn er in de omvang, aard en afdoening van jeugdcriminaliteit in de periode 1996-2010?

Methode

In deze studie zijn de ontwikkelingen in het aantal jeugdige daders van delinquent gedrag onderzocht. Bij het vaststellen van het aantal daders van delinquent gedrag in een bepaald jaar in de jeugdige populatie stuit men op het probleem dat we de omvang van de *werkelijke* jeugdcriminaliteit en het aantal *werkelijke* jeugdige daders niet kennen. Het plegen van delicten vindt immers in het verborgene plaats en daders worden liever niet gesignaleerd.

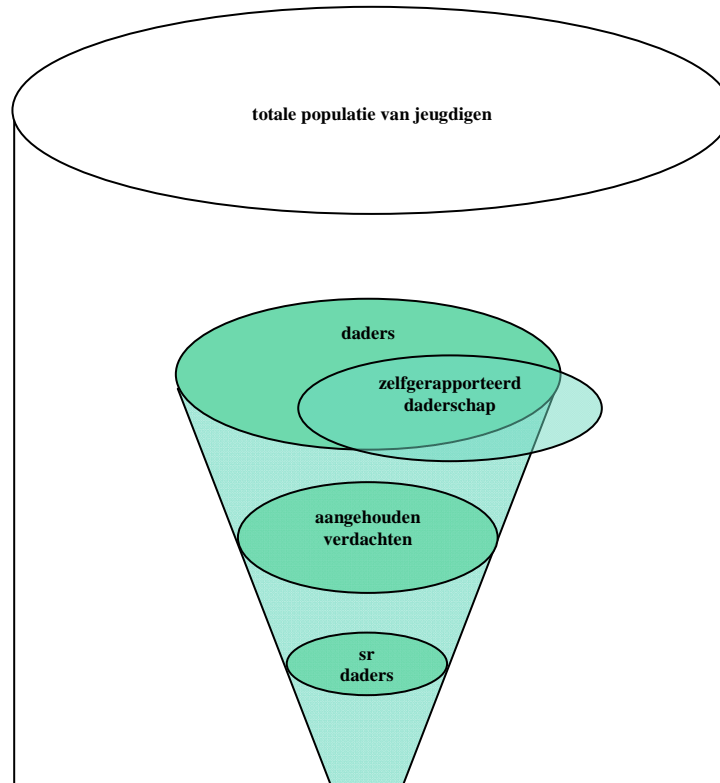
Diverse methoden bieden de mogelijkheid om de ontwikkelingen in het aantal daders van criminaliteit bij benadering te onderzoeken. Deze zijn in te delen in enerzijds zelfrapportage van delinquent gedrag en anderzijds politie- en justitiestatistieken. Met zelfrapportage krijgen we zicht op het aantal jongeren dat zegt zich in een bepaalde periode schuldig te hebben gemaakt aan het plegen van een delict, de zogenoemde *zelfgerapporteerde* daders. Met politiestatistieken krijgen we onder meer inzicht in het aantal *aangehouden verdachten* van een misdrijf. Justitie-

gegevens geven onder meer inzicht in het aantal *strafrechtelijke* daders van een misdrijf tegen wie het Openbaar Ministerie strafvervolging zinvol achtte en tegen wie een strafzaak is afgedaan. De databronnen bieden elk zicht op een deel van de jeugdige daderpopulatie waarbij we grofweg kunnen stellen dat er sprake is van een oplopende ernst van het delinquent gedrag van daders. Het aantal delinquenten neemt af naarmate we verder de strafrechtelijke keten in kijken en heeft de vorm van een trechter (figuur S1).

In deze studie worden de ontwikkelingen in jeugdcriminaliteit onderzocht aan de hand van zelfgerapporteerd daderschap en op basis van politie- en justitiestatistieken. De gebruikte bronnen bieden zicht op verschillende, elkaar deels overlappende, groepen van daders van delinquent gedrag in de jeugdige bevolking. Ze hebben elk hun eigen mogelijkheden en beperkingen. Politie- en justitiestatistieken hebben betrekking op alle mogelijke delicten en betreffen de totale populatie van (aangehouden) verdachten of strafrechtelijke daders van misdrijven. Belangrijke beperkingen van politie- en justitiestatistieken zijn echter dat niet alle delicten en bijbehorende daders bij de politie bekend worden of worden opgehelderd. Deze statistieken zijn sterk afhankelijk van inspanningen van politie en justitie en gestelde prioriteiten ten aanzien van specifieke typen delicten of dadergroepen.

De zelfrapportagemethode is onafhankelijk van deze inspanningen, maar beperkt zich vooral tot de lichte en frequent voorkomende feiten. Daarnaast is bij zelfrapportage sprake van over- en onderrapportage van delinquent gedrag, kunnen niet alle delicten worden nagevraagd en kan slechts een beperkt aantal jongeren worden bevroegd. Door op basis van diverse statistieken meerdere metingen in de tijd te bekijken, krijgen we bij benadering een beeld van de veranderingen die zich voordoen in het aandeel daders van delinquent gedrag.

Figuur S1 Schematisch overzicht van populatie jeugdigen, daders, zelfgerapporteerde daders, aangehouden verdachten en strafrechtelijke daders

Noot: Verhoudingen in de figuur zijn niet conform de werkelijkheid.

Resultaten

In deze samenvatting worden de belangrijkste bevindingen uit het onderzoek beknopt weergegeven. In het rapport wordt aan het begin van ieder hoofdstuk een meer uitgebreide en cijfermatige samenvatting gegeven van de belangrijkste bevindingen.

Twaalfminners (10- en 11-jarigen)

Formeel genomen zijn kinderen beneden de twaalf jaar niet strafbaar, ook al vertonen ze gedrag dat indien gepleegd door personen boven de twaalf jaar wel strafbaar is. We gebruiken echter voor het gemak en eenduidigheid toch de term "delinquent"gedrag. Landelijke systematische registraties ontbreken, waardoor we niets weten over ontwikkelingen in de tijd in het aantal kinderen dat met de politie in aanraking komt wegens het plegen van een delict. De resultaten zijn uitsluitend gebaseerd op zelfrapportage van delinquent gedrag onder een representatieve onderzoeksgroep van 10- en 11-jarigen. Er is een vergelijking gemaakt tussen zelfgerapporteerde daderschap in 2010 en 2005. De belangrijkste ontwikkelingen zijn:

- *Het percentage 10- en 11-jarigen dat zegt zich in het afgelopen jaar schuldig te hebben gemaakt aan een of meerdere delicten, is in 2010 gelijk aan 2005.*
- *Het percentage 10- en 11-jarigen dat zegt een vermogensdelict te hebben gepleegd is in 2010 met name onder meisjes lager dan in 2005.*

Er zijn geen aanwijzingen dat het aandeel kinderen dat regelovertrekend gedrag vertoont in de tijd is veranderd. Het percentage twaalfminners dat zegt zich schuldig te hebben gemaakt aan het plegen van een delict is veel lager dan onder de oudere leeftijdsgroepen, maar met een op de zes toch nog aanzienlijk. Het is aannemelijk dat kinderen bij zelfrapportage relatief minder ernstige incidenten rapporteren dan oudere jongeren, dit zou dan met name de geweldsincidenten betreffen. Ook is het denkbaar dat delictgedrag bij het merendeel van de kinderen beperkt zal blijven tot een enkele keer. In ander onderzoek wordt gemeld dat frequent en ernstig delinquent gedrag onder kinderen zeldzaam is.

Minderjarigen (12- tot en met 17-jarigen)

De ontwikkelingen in het aandeel daders van delinquent gedrag onder de 12- tot en met 17-jarigen zijn onderzocht op basis van zelfrapportage, politie- en justitiegegevens. Met het aandeel daders bedoelen we het aantal daders ten opzichte van het totaal aantal personen in die leeftijdsgroep. De belangrijkste ontwikkelingen zijn:

- *In het meest recente jaar is een afname in het aandeel daders onder de 12- tot en met 17-jarigen ten opzichte van het voorgaande jaar, ongeacht het type databron.*

Het percentage zelfgerapporteerde daders van een of meerdere delicten is in 2010 lager dan in 2005. Het aandeel door de politie aangehouden verdachten van een misdrijf onder de minderjarigen is na een jarenlange stijging in de periode tot en met 2007 in 2008 voor het eerst lager dan in het voorgaande jaar. Dit geldt ook als we de kijken naar de verschillende verdachtengroepen zoals first offenders, meerplegers en recidivisten. Verder is het aandeel strafrechtelijke daders onder de 12- tot en met 17-jarigen na een periode van jaarlijkse stijging, in 2008 voor het eerst lager dan in het voorgaande jaar. Ook de twee-jarige recidive onder de strafrechtelijke daders laat in het meest recente jaar een (lichte) daling zien. De afname in het aandeel strafrechtelijke daders en recidive is mede een gevolg van een afname in het aandeel aangehouden verdachten onder minderjarigen. Daarnaast kan de invoering van een nieuw registratiesysteem door het Openbaar Ministerie ook hebben bijgedragen aan een afname in het aantal (ingeschreven zaken van) strafrechtelijke daders. Ondanks de afname in het meest recente jaar is het aandeel aangehouden verdachten en strafrechtelijke daders per 1.000 jongeren nog niet terug op het niveau van 2003.

De gegevens lijken erop te wijzen dat er in de meest recente jaren voor het eerst sprake is van een afname in het werkelijk aandeel daders van een of meerdere delicten onder 12- tot en met 17- jarigen. Dit betreft (zelfgerapporteerde) daders van lichte en frequent voorkomende delicten, aangehouden verdachten van een misdrijf en strafrechtelijke daders van misdrijven waarbij het OM strafvervolging zinvol achtte. De afname correspondeert met de daling in het aandeel burgers dat slachtoffer wordt van misdrijf, zoals dat blijkt uit slachtofferenquêtes. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat het niet uitgesloten is dat de invoering van nieuwe registratiesystemen bij de politie (het BVH) en het OM (het GPS) hebben bijgedragen aan een afname in de registratie in de politie- en justitiestatistieken van het aantal aangehouden verdachten en strafrechtelijke daders in het meest recente jaar.

- *De afname doet zich niet voor onder alle onderscheiden subgroepen (sekse en herkomst).*

Als we uitsplitsen naar subgroepen dan laten de bronnen niet onder alle groepen een afname zien. Onder jongens is alleen het aandeel aangehouden verdachten en strafrechtelijke daders afgenomen, onder meisjes is alleen een daling in het aandeel aangehouden verdachten.

Er blijkt een daling in het aandeel verdachten onder alle onderscheiden herkomstgroepen (autochtone Nederlanders, Surinamers, Antillianen, Turken of Marokkanen). Op basis van zelfrapportage blijkt echter alleen een afname in zelfgerapporteerd daderschap onder autochtone jongeren.

- *Het aandeel daders van een vermogensdelict onder de minderjarigen neemt in het meest recente jaar in alle databronnen af. Geweldsmisdrijven en vernieling nemen alleen licht af onder aangehouden verdachten en de strafrechtelijke daders.*

Het aandeel zelfgerapporteerde daders van een vermogensdelict is in 2010 lager dan in 2005, zowel onder jongens als onder meisjes. Ook onder de aangehouden verdachten en de strafrechtelijke daders is het aandeel verdachten van een vermogensmisdrijf in het meest recente jaar gedaald. Slachtofferenquêtes laten in de meest recente periode ook een daling in slachtofferschap van vermogensdelicten zien. *Omdat de daling zich in alle databronnen waarmee we criminaliteit meten voordoet, is het verdedigbaar om te stellen dat er sprake is van een werkelijke daling in het aantal daders van vermogensdelicten.*

Geweldsdelicten en vernieling laten alleen onder de aangehouden verdachten en strafrechtelijke daders in het meest recente jaar een afname zien. Uit zelfrapportage van daderschap blijkt geen daling van geweld. De afname in politie- en justitiecijfers corresponderen met bevindingen uit slachtofferenquêtes. Het aandeel slachtoffers van geweld of vandalisme laat in de periode 2003-2008 een lichte afname zien.

- *Na een jarenlange stijging, is in 2008 het aantal door het OM aangeboden taakstraffen aan minderjarigen voor het eerst afgenomen. Taakstraffen opgelegd door de rechter nemen nog steeds toe. De in 2005 ingezette daling in door de rechter opgelegde vrijheidsbenemingen zet door.*
- *Het is nog te vroeg om te zeggen of er sprake is van een dalende trend.*

We signaleren pas voor het eerst een afname in het aandeel zelfgerapporteerde daders, aangehouden verdachten of strafrechtelijke daders onder de 12- tot en met 17-jarigen. Het is goed mogelijk dat de daling in het meest recente jaar eenmalig is. We spreken pas van een trendbreuk als de recente daling in de komende jaren doorzet.

Jongvolwassenen (18- tot en met 24-jarigen)

Om het aantal verdachten en daders onder de jongvolwassenen vast te stellen zijn alleen politie- en justitiecijfers beschikbaar. Beide bronnen laten vergelijkbare ontwikkelingen zien. De belangrijkste bevindingen zijn:

- *Na een jarenlange stijging is het aandeel aangehouden verdachten en strafrechtelijke daders onder de jongvolwassenen in het meest recente jaar voor het eerst afgenomen.*

In de periode 2003-2008 is het aandeel aangehouden verdachten en strafrechtelijke daders tegen wie een strafzaak is afgedaan wegens een misdrijf, onder de jongvolwassenen eerst jaarlijks gestegen, vervolgens gestabiliseerd, gevolgd door

een daling in het meest recente jaar. We weten niet of er onder de jongvolwassenen sprake is van een daling in het aantal daders van werkelijke criminaliteit omdat we ons alleen kunnen baseren op door politie en justitie geregistreerde statistieken. Tijdreeksen over zelfgerapporteerde delicten onder deze leeftijdsgroep zijn er niet. Het is niet uitgesloten dat veranderingen in de registratiesystemen hebben bijgedragen aan de daling in het aantal aangehouden verdachten of strafrechtelijke daders. Ondanks deze daling is het aandeel aangehouden verdachten en strafrechtelijke daders onder de jongvolwassenen nog niet terug op het niveau van 2003.

- *De recente daling doet zich voor onder mannen en vrouwen en onder de meeste herkomstgroepen met uitzondering van de Marokkanen.*
- *Het aandeel strafrechtelijke daders van vermogensmisdrijven neemt nog steeds af en het aandeel strafrechtelijke daders van geweldsmisdrijven onder de jongvolwassenen is in de laatste jaren min of meer stabiel.*
- *Het aandeel door het OM afgedane taakstraffen onder jongvolwassenen laat na een jarenlange stijging voor het eerst een afname zien. Het aandeel door de rechter opgelegde taakstraffen neemt nog steeds toe. De daling in het aandeel opgelegde vrijheidsstraffen onder jongvolwassenen zet ook in het meest recente jaar door.*

Conclusie

Met betrekking tot de ontwikkelingen in delinquent gedrag onder *twaalfminners* kunnen we concluderen dat er geen aanwijzingen zijn dat er zich in de tijd veranderingen hebben voorgedaan in het aandeel daders van regelovertredend gedrag.

De resultaten uit verschillende bronnen waarmee daderschap van delinquent gedrag onder *minderjarigen* (12- tot en met 17-jarigen) gemeten kan worden, lijken erop te wijzen dat na een jarenlange stijging er in de meest recente jaren sprake is van een eerste afname in het aandeel daders van lichtere en veelvoorkomende delicten. De afname geldt niet voor alle subgroepen en typen delicten. Ook onder de *jongvolwassenen* (18- tot en met 24-jarigen) is het aandeel aangehouden verdachten en strafrechtelijke daders tegen wie een strafzaak is afgedaan in het meest recente jaar van de metingen afgenomen.

Verder kunnen de eerdere ingezette daling in zware sancties, zoals vrijheidsbenaming van jongeren, erop wijzen dat er minder daders van ernstige delicten met justitie in aanraking komen. Dit geldt zowel voor minderjarigen als jongvolwassenen. De uitzondering betreft het aantal taakstraffen dat door de rechter is opgelegd. Deze laten onder de strafrechtelijk minderjarigen ook in het laatste jaar nog een toename zien, onder de jongvolwassenen is het aantal werkstraffen per 1.000 leeftijdsgenoten in de laatste jaren stabiel.

De achtergronden van de meest recente daling in het aandeel zelfgerapporteerde daders, aangehouden verdachten of strafrechtelijke daders zijn, kunnen we op basis van dit onderzoek niet duiden. De bevindingen kunnen wijzen op een daling in het aantal daders van een werkelijk misdrijf. De invoering van nieuwe registratiesystemen bij de politie en het OM zullen ook nog een eigen bijdrage hebben geleverd in de daling van de in de politie- en justitiestatistieken geregistreerde aantallen aangehouden verdachten en strafrechtelijke daders. Verder kunnen we nog niet spreken van een dalende trend omdat de afname in het aantal aangehouden verdachten en strafrechtelijke daders onder jeugdigen pas in het laatste jaar zichtbaar is. Het is denkbaar dat er sprake is van een eenmalige dip.